

Hilkka Tuominiemi

Koulutus-/ uraohjauksen toteuttaminen Nuorten aikuisten osaamisohjelman kohderyhmälle TE-toimistossa Etelä-Pohjanmaalla

Taustaa

Nuorten aikuisten osaamisohjelma on osa valtakunnallista Nuorisotakuuta, johon on lisätty lisäresursseja nuorten aikuisten ammatilliseen kouluttamiseen. Ohjelman koulutusresursseja kohdistetaan 20 – 29-vuotiaille nuorille aikuisille, joilta puuttuu ammatillinen tutkinto. Opinto-ohjaajan koulutukseen kuuluvan kehittämistyöni aiheena selvitin Nuorten aikuisten osaamisohjelman (NAO) kohderyhmään kuuluvien asiakkaiden määrää Etelä-Pohjanmaan TE-toimiston alueella ja toteutin koulutus-/uraohjausta kohderyhmän asiakkaille. EP:n TE-toimiston viiteen toimipakkaan kohdistuvan käynnin aikana informoin samalla NAO- resurssia saaneiden alueen koulutusorganisaatioiden koulutuksista sekä Palvelupiste-AikuiskoulutusEP –projektin tieto-, neuvonta- ja ohjaustoimintojen kehittämisestä TE-toimiston asiantuntijoille.

Nuorten aikuisten osaamisohjelma NAO osana Nuorisotakuuta

NAO kuuluu osana valtakunnalliseen Nuorten yhteiskuntatakuuseen, joka on kirjattu pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen yhdeksi kärkihankkeeksi. Tavoitteena on varmistaa, että nuoret löytävät polun sekä koulutukseen että työhön ja sitä myötä tulevat osalliseksi yhteiskuntaan. Yhteiskuntatakuu on tullut täysimääräisesti voimaan vuoden 2013 alusta. Takuun tavoitteena on taata kaikille alle 25-vuotiaille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille koulutus-, harjoittelu-, työpaja-, kuntoutus- tai työpaikka. NAO:n suunnitteluvaiheen aikana havaittiin, että toisen asteen tutkintoa vaille olevia nuoria on Suomessa peräti 110 000, joista arviolta 40 000 on lisäksi kaiken aktiivitoiminnan ulkopuolella. Tästä johtuen työryhmä esitti perustettavaksi tulevia sukupolvia koskevien ehdotuksien lisäksi määräaikaisen osaamisohjelman vuosille 2013 - 2016. Tätä ei ole mahdollista toteuttaa yhteiskuntatakuuseen varatulla 60 miljoonalla eurolla, joten siihen esitettiin lisävaroja kehysriihessä päätettäväksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2012.)

NAO toteutetaan vuosina 2013 – 2016, ja siihen on hallituksen kehyspääätöksessä varattu yhteensä 183 miljoonaa euroa siten, että käynnistymisvuonna 2013 on jaossa 27 miljoonaa euroa ja muina vuosina 52 miljoonaa euroa. Tavoitteena on, että lisäresurssien avulla koulutuksen aloittaisi vuosittain noin 4 000 nuorta aikuista ja koko ohjelmakaudella 16 000. (Hyvönen, 2013.)

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat voineet hakea ensimmäisen kerran lisäresursseja Opetus- ja kulttuuriministeriöstä syksyllä 2012 oppilaitosmuotoiseen ja oppisopimuksena toteutettavaan ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavaan koulutukseen sekä aikuisille suunnattujen ohjaus- ja neuvontapalvelujen vahvistamiseen. Resurssit myönnettiin valtionosuuksina keväällä 2013 ja ne tuli kohdistaa 20 – 29 -vuotiaiden nuorten aikuisten ammatilliseen kouluttamiseen, jotka ovat vaille perusasteen ammatillista tutkintoa. Heitä on osin työttömänä työnhakijoina, mutta heidän kaltaisiaan on paljon myös työelämässä kiinni jopa vakituisissa työsuhteissa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2012.)

TE-toimistojen palvelut nuorille

TE-toimistojen vastuulla ovat myös työttömien nuorten palvelut. TE -toimistojen palvelujen etäännyttämisestä ja ammatinvalinnan ohjauspalvelujen riittämättömyydestä kannetaan Suomen kunnissa kovasti huolta. Monet kunnat tukevat ja avustavat oman toimintansa ohella monia järjestöjä ja yhdistyksiä. Ne osallistuvat

moniin hankkeisiin ja projekteihin, joissa etsitään uusia toimintatapoja ja kehitetään alueella uusia palvelumalleja nuorten aseman parantamiseksi. Monialaisesta yhteistyön tekemisestä on kuntasektoreilla laajalti kokemusta. Kunnista reilut 90 prosenttia on perustanut nuorisolain edellyttämän monialaisen ohjaus- ja palveluverkoston ja näin kunnat mieltävät tällaisen verkoston luontevaksi nuorisotakuun paikallistason toteuttajaksi. Kela on myös nuorisotakuun toteuttamisessa tärkeä toimija, mutta sillä ei ole vakiintunutta asemaa nuorisotakuun toteuttamiseen liittyvissä palveluprosesseissa. (Kuntaliitto, 2013.)

Kelan ammatilliseen kuntoutukseen pääsyn kriteereitä tullaan lieventämään nuorten osalta vuoden 2014 alusta lähtien. Tällöin heidän tahollaan tullaan ottamaan laajemmin huomioon sairauden, vian tai vamman lisäksi myös nuoren elämäntilanne kokonaisuudessaan, kuten heikentynyt työ- tai opiskelukyky ja ansiomahdollisuuksien heikentyminen, kuten alentunut psyykkinen /fyysinen /sosiaalinen toimintakyky, velkakierre, pitkittynyt työttömyys, päihdetausta jne. (Rintala, 2013.)

Työ- ja elinkeinohallinto / TE -toimiston palveluja nuorille (Rintala, 2013):

- *Työnvälitys*
- *Uravalmennus; selvitetään ammatinvalinta- uravaihtoehtoja*
- *Työnhakuvalmennus; tukee ja ohjaa nuorta työnhaussa*
- *Työhönvalmennus; työnhaun personal trainer*
- *Koulutuskokeilu*
- *Työkokeilu, ammatin- ja uravaihtoehtojen selkiyttäminen sekä työmarkkinoille paluun tukeminen*
- *Palkkatuki: Sanssi-kortti alle 30v, työtön, työsuhde: osa-aikatyö, kokoaikatyö, määräaikainen, pysyvä, ei valtio, max 10 kk, 700€/kk, oppisopimuksen koko kesto*
- *Työvoimakoulutus, omaehtoinen koulutus (yli 25 v)*

Nuorten aikuisten osaamisohjelmaan kuuluvien henkilöiden kartoitus Etelä-Pohjanmaan TE-toimiston alueella

Palvelupiste-AikuiskoulutusEP:n projektin toimesta selvitin TE-toimiston palvelujohtajan kanssa pidetyssä palaverissa 2.9.2013 NAO:n kohderyhmään kuuluvien henkilöiden määrää Etelä-Pohjanmaan alueella eri toimipaikkojen alueilla. Tällöin sovittiin, että käyn jokaisessa TE -toimiston toimipaikassa (Alavudella, Alajärvellä, Kauhavalla, Kauhajoella ja Seinäjoella) pitämässä henkilökohtaista koulutus-/urasuunnittelua valikoidulle kohderyhmälle yhden päivän ajan, jolloin informoin toimiston virkailijoita NAO:n asiasta sekä E-P:n alueelle myönnettyistä koulutusresursseista.

Jokaisen TE-toimiston 2. palvelulinjan asiantuntija, jolle ko. NAO-kohderyhmän asiakkaat kuuluvat, lähettivät asiakkaille kutsun tulla koulutus-/uraohjaustapaamiseen. Kutsun liitteenä oli myös Palvelupiste-AikuiskoulutusEP -projektin esite. Tällä tavoin aktivoitiin työttömänä olevia asiakkaita oivaltamaan tilanteensa ja tulemaan omien elämänratkaisujen äärelle tapaamiseen, jossa autetaan löytämään koulutus-/uravaihtoehtoja tämän hetken tilanteeseen.

Ensimmäinen koulutus-/uraohjauspäivä oli Kauhavan toimipaikassa, jossa NAO- kohderyhmään kuuluvia 20-29-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli kartoitushetkellä TE-toimipaikan alueella 68. Osa on pitkäaikaistyöttömiä ja ns. moniongelmaisia, joiden kohdalla tarvitaan kuntouttavaa toimintaa. Kuudesta kutsutusta kolme saapui koulutus-/uraohjaukseen, yksi ei kuulunut ko. ryhmään, koska on ylioppilas. Hän kyllä sai koulutus-/uraohjausta samalla tavoin, mutta eri koulutusvaihtoehtoihin, joihin NAO-resurssia ei voida hyödyntää.

Alajärven toimipaikan alueella ei ollut kartoitushetkellä yhtäkään kohderyhmään kuuluvaa TE-toimiston listoilla, koska ne, jotka kuuluvat ko. kohderyhmään, ovat aloittaneet työvoimahallinnon kustantamassa uravalmennuksessa tai ovat saaneet töitä. Vuoden vaihteessa tilanne saattaa olla toisenlainen.

Alavuden toimipaikan alueella NAO- kohderyhmään kuuluvia oli kartoitushetkellä kaksi, jotka osallistuivat koulutus-/uraohjaukseen ja heille tehtiin koulutussuunnitelma. Heidän lisäksi oli neljä muuta henkilöä, jotka halusivat tietoa, neuvoa ja ohjausta koulutusasioissa.

Kauhajoen toimipaikan alueella alle 30-vuotiaita työttömiä työnhakijoita on listoilla 400 henkilöä, joista 58 on sellaisia, joilta puuttuu ammatillinen tutkinto. Kuudesta kutsutusta kaksi perui ohjaustapaamisen, koska olivat samana päivänä työhaastattelussa sekä yksi ilmoitti jo saadusta työsuhteestaan.

Seinäjoen toimipaikan työmarkkina-alueella alle 30-vuotiaita työttömiä työnhakijoita on 2094, joista varsinaiseen NAO-kohderyhmään kuuluvia henkilöitä on 164. Seinäjoelle kutsutuista neljä saapui ohjauskeskusteluun. Luvuista päätellen koulutus-/uraohjauksen tarvetta on TE-toimiston asiakkaille jatkossakin.

EP:n alueen NAO- kohderyhmän aikuiskoulutustoimijat

Etelä-Pohjanmaan alueella lisäresurssia ovat saaneet koulutuksen toteuttamiseen NAO-kohderyhmälle vuodelle 2013 neljä aikuiskoulutusorganisaatiota: Suomen Yrittäjäopisto SYO (8 opiskelijapaikkaa, 5 oppisopimuspaikkaa), TEAK Oy (20 opiskelijapaikkaa), Sedu Aikuiskoulutus (30 opiskelijapaikkaa, 25 oppisopimuspaikkaa), Järviseudun ammatti-instituutti JAMI (10 oppisopimuspaikkaa). Palvelupiste-AikuiskoulutusEP:n järjestämässä työseminaarissa 14.11.2013 käytiin syksyn tilannetta läpi alueen kaikkien NAO-lisäresurssia saaneiden aikuiskoulutuksen järjestäjien kanssa. Markkinoinnin kaikki koulutusorganisaatiot ovat kohdistaneet olemassa oleviin koulutuksiin eli missään ei oltu kehitelty mitään uusia tuotteita kohdentaen NAO- kohderyhmälle.

Yhteenveto

Kehittämistyön tavoitteena oli kehittää ja toteuttaa koulutus-/uraohjaustoimintaa TE-toimiston valikoidulle asiakasryhmälle. Samalla saatiin lisättyä tiedon, neuvonnan sekä ohjaustoiminnan hyviä käytäntöjä, joita Palvelupiste-AikuiskoulutusEP-projektin taholta kehitetään yhdessä TE-toimiston asiantuntijoiden ja alueen aikuiskoulutusorganisaatioiden kanssa.

TE-toimiston toimipaikkojen kierros avasi laajempia yhteistyömahdollisuuksia siihen, mitä työni Palvelupiste- projektin toimesta voidaan vielä tehdä. Nuorisotakuu on niin laaja ja tärkeä asia, että se vaatii myös TE-toimiston asiantuntijoilta laajempaa perehtymistä ja tutustumista koulutussektorien suuntaan, mitä koulutuksia alueella on tarjolla. TE-toimiston asiantuntijat kohtaavat asiakkaan ensimmäisenä ja heidän tehtävä on antaa alustavaa tietoa siitä, mistä asiantuntevaa koulutusohjausta on mahdollista saada. Koulutus-/uraohjaus on yksi erittäin tärkeä kehitettävä kohde elinikäisen oppimisen ja ohjaustoiminnon sektorilla, johon alueellisesti tullaan panostamaan ELY:n taholta. Tavoitteena on kehittää hyviä ohjauksellisia toimintoja ja käytäntöjä, joiden avulla palvellaan myös TE-toimiston asiakkaita, että heille löydetään sopivia koulutusväyliä. Tarvitaan ennakkoon tietoa, neuvontaa sekä henkilökohtaisia keskusteluja, jotka auttavat tekemään ratkaisuja.

Etelä-Pohjanmaan alueella NAO- kohderyhmään kuuluvia asiakkaita on TE-toimiston listoilla melko paljon. Työelämässä kiinni olevien NAO -kohderyhmään kuuluvien henkilöiden tavoittaminen on hankalampaa, sillä monet ovat tyytyväisiä tilanteeseensa, kun on töitä ja toimeentulo. Se vaatii jalkautumista yrityksiin, jolloin

koulutusyhteistyötä täytyy kehittää elinkeinoelämän kanssa edelleen. Ilman ammatillista koulutusta ja tutkintoa olevien henkilöiden koulutus-/uraohjaukseen on syytä kiinnittää huomiota tulevaisuudessa yhä enemmän. Työelämän suhdanteet muuttuvat hyvin nopeasti ja varmuus toimeentulosta on jotenkin turvattava. Ammatillisella koulutuksella ja sieltä saadulla pätevyydellä kyetään sitä edistämään.

Syyskuussa 2013 tehdyssä kyselyssä tuli esille NAO –koulutuksen toteuttajilta Opetus ja kulttuuriministeriölle NAO:n markkinoinnin tehostamista sekä ministeriöiden keskinäistä tiivistä yhteistyötä Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) ja Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) kanssa. Vastauksissa verkostojen toimivuudesta tai toimimattomuudesta TE-toimistot mainittiin 15 kertaa: *”Yhteistyö TE-toimiston kanssa toimii hyvin” (9) ja ”TE-toimistossa ei tunneta NAO:a”(6).* Yhteistyömahdollisuuksia olisi erityisesti huomioitava hakevassa toiminnassa. *”Koulutuksenjärjestäjän tulisi lisätä työskentelyä TE -toimistoissa. TE -toimistot ottavat mielellään tiloihinsa ammatillisen koulutuksen edustajia markkinoimaan koulutuksia, kertomaan yhteiskuntatutkimuksesta, perehtymään asiakkaiden aikaisempaan työ- ja opiskeluhistoriaan sekä keskustelemaan suoraan asiakkaiden kanssa heidän kouluttautumis- ja tulevaisuustoiveistaan.”* (Hyvönen, 2013.)

Opetusministeri Kiurun (2013) mukaan Nuorten aikuisten osaamisohjelman avulla tarjotaan kouluttautumisen mahdollisuuksia nuorille 20 – 29-vuotiaille aikuisille, joilla ei ole mitään ammatillista tutkintoa. Koko kansan sivistystason nostamiseksi on tärkeää, että kansalaisilla on peruskoulun jälkeinen toisen asteen koulutus. Se on välttämätön, että pärjää tämän päivän ja huomisen työmarkkinoilla.

Jopa ihmisten terveyserojen kaventamisessa koulutuksella on todettu olevan merkitystä. Koulutus tarjoaa mahdollisuuden parempiin toimeentuloihin ja auttaa muutenkin selviämään muutoksista. Koulutettu jää harvemmin työttömäksi sekä hänellä on muutenkin paremmat mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä. Koulutus lisää kykyä hallita ja käsitellä tietoa, joka lisää hyvinvointia. (Vierula, 2014.)

Lähteet:

Hyvönen, E. 2013. Nuorten aikuisten osaamisohjelma. Kohderyhmä tilastojen valossa sekä ensimmäisiä tuloksia. Nuorten aikuisten osaamisohjelma Työseminaari II. 25.10.2013. Jyväskylä.

Kiuru, K. 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi neljä miljoonaa euroa avustuksia nuorten aikuisten osaamisohjelmaan. OKM tiedote 21.12.2013.

Kuntaliitto 2013. Kysely nuorisotakuusta kunnissa valmistui: Nuorisotakuuta toteutetaan kuntien peruspalveluissa ja laajalla yhteistyöllä. Kuntaliitto tiedottaa 24.4.2013. <http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2013/04/Sivut/nuorisotakuuta-toteutetaan-kuntien-peruspalveluissa-ja-yhteistyolla.aspx>

Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2012. Nuorten aikuisten osaamisohjelma. Kehittämishankkeet. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/osaamisohjelma/index.html>

Rintala, S. 2013. Nuorisotakuu - ohjausyhteistyöllä tuloksiin. 12.11.2013 Seinäjoki. Koulutus- ja kehittämiskeskus Salmia.

Työ- ja elinkeinoministeriö, 2012. Nuorten yhteiskuntatakuu: koulutusta, työtä ja täsmäpalvelua. Uutiskirje 15.3.2012. http://www.tem.fi/ajankohtaista/uutiskirjearkisto/arkisto_2012/uutiskirje_15.3.2012/nuorten_yhteiskuntatakuu_koulutusta_tyota_ja_tasmapalvelua.105753.news

Vierula H. 2014. Koulutukseen on panostettava vaikeinakin aikoina. Potilaan lääkärilehti 2.1.2014. Artikkelijulk. alunperin Lääkärilehdessä 50–52/13. Viitattu 16.1.2014. <http://www.potilaanlaakarilehti.fi/uutiset/koulutukseen-on-panostettava-vaikeinakin-aikoina/>.